

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙ "ΤΟΛΜΗΡΟΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΙ,, ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

Όταν μιλάμε για Ποίηση ή Τέχνη γενικώτερα, πράγμα που τὸ ἀντιμετωπίζει συχνά ὁ δάσκαλος φιλόλογος, βρισκόμαστε στήν ἀνάγκη νά καθορίσουμε τί εἶναι Ποίηση ἢ Τέχνη, ποῖο εἶναι τὸ ἔργο τῆς, τί διαφοροποιεῖ τὴ δραστηριότητα αὐτή, ἄς τὴν ποῦμε ἔτσι, ἀπὸ ἄλλες δραστηριότητες τοῦ ἀνθρώπου. Καί πῶς συγκεκριμένα διαχωρίζουμε Ἐπιστήμη, Τέχνη, Ἡθική καί λέμε, ἀπὸ διδακτική πῶς πολὺ ἀνάγκη, ὅτι ἡ Ἐπιστήμη ἐρευνᾷ τὴν Ἀλήθεια, ἡ Τέχνη ἀσχολεῖται μὲ τὸ Ὁραῖον, ἡ Ἡθική μὲ τὴν πράξη. *Ἄν προσέξει ὁμως καλύτερα κανεὶς θὰ ἴδῃ ὅτι περισσότερο οἱ καθορισμοὶ αὐτοὶ μᾶς θιάζουν πρόχειρα ἀπὸ τὴ δύσκολη θέση νά δώσουμε μιά σύντομη ἀπάντηση παρὰ πού διευκρινίζουν τὸ θέμα. Γιατί ἐπὶ τέλους τί σημαίνει «Ἡ Τέχνη ἀσχολεῖται ἢ ἐκφράζει ἢ ἐρευνᾷ (ψάχνει) τὸ Ὁραῖον»;

Μποροῦμε σήμερα νά μείνουμε σὲ ἓνα τέτοιο προσδιορισμὸ; Ἐξ ἄλλου, γιὰ νὰ μὴ λογοσιμῶμε χωρὶς τὸν ξενόδοχο, οἱ ποιητὲς τί λένε γι'αὐτό; Δέχονται τὴν εὐκόλη ἐπιπέττα πὼς «ἐκφράζουν τὸ Ὁραῖον»; Πολὺ φοδᾶμαι ὅτι δὲν δέχονται κάτι τέτοιο. Σήμερα θὰ ἴδουμε τί λέει γι'αὐτὸ ὁ Σολωμός: δηλαδὴ ποῖο εἶναι τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ καί πὼς προσπαθεῖ νά τὸ κατορθώσει. Τὸ πρῶτο σημεῖο εἶναι ἀπὸ τὸ «Ἐγκώμιο γιὰ τὸν Οὐγὸ Φάσκολο». Γράφει γιὰ τὸ ζήτημα ἂν εἶναι δυνατὴ ἡ μίμηση στὴν τέχνη τοῦ λόγου. «Στὴν ποίησιν ὁμως, ὅπου ἐκεῖ ἀποζητοῦμε ν' ἀδράξουμε μὲ τολμηροὺς συνδυασμοὺς τὴν ἀλήθεια, πετώντας μακριὰ ὅ,τι εἶναι ψεύτικο... ἡ μίμηση εἶναι κάτι τὸ ἀκατόρθωτον».

Γιὰ τὸ Σολωμὸ λοιπὸν, ἔργο τοῦ ποιητῆ εἶναι «νὰ ἀδράξει τὴν ἀλήθεια», καί μετὰ θέβαια νά τὴν μεταδώσει. πρῶτα ὁμως νά εὑρεῖ τὴν ἀλήθεια. Ἀλλὰ τὴν Ἀλήθεια ἐρευνᾷ καί ο ἐπιστήμων. Πὼς θὰ κάνουμε τὸ διαχωρισμὸ ἐπιστήμης καί τέχνης; Νὰ πού μῶλεκε τὸ ζήτημα. Καί δὲν εἶναι τόσο ἀπλό ὅσο τὸ κάνει ἡ ἐτικέττα «Ἡ τέχνη ἀσχολεῖται μὲ τὸ Ὁραῖον». Ἡ Ἀλήθεια τοῦ ἐπιστήμονος καί ἡ Ἀλήθεια τοῦ ποιητῆ. Ἐχομε πραγματικὰ δύο Ἀλήθειες ἢ συμδαίνει κάτι ἄλλο; Θὰ μπορούσε θέβαια κανεὶς νά πει ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ Ἀλήθεια ἱκανοποιεῖ τὴ γνωστικὴ ἀνάγκη τοῦ Ἀνθρώπου ἐνῶ ἡ ποιητικὴ Ἀλήθεια ἀγγίζει βαθιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ Ἀνθρώπου, εἶναι κάτι πού τοῦ ρυθμίζει τὴν ἴδια τὴν ζωὴ του. Ἀλλὰ καί πάλι, τὸ βλέπει κανεὶς, δὲν ξεκαθαρίζουν πολὺ τὰ πράγματα. Συζήτηση πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα ὁμως θὰ πῆγαινε σὲ μακρὸς. Γιαυτὸ, λέω, καλύτερα νά δοῦμε πὼς ὁ Σολωμός, στὴν πράξη, «ἀδραξε» τὴν Ἀλήθεια. Πρᾶγμα πῶς ὠφέλιμο ἀπὸ μιά θεωρητικὴ συζήτηση, γιὰ τὴν ὁπεία, ἄλλωστε, δὲν εἶμαι κατάλληλος.

Σ' αὐτὸ τὸ ἄρθρο, λοιπὸν, θὰ προσπαθῶ νά παρουσιάσω, κάπως σύντομα, τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἐργάστηκε ὁ Σολωμός ἰδιαίτερος θὰ μείνω σὲ ἓνα σημεῖο.

Στὸ κομμάτι πού παρέθεσα προηγουμένως ὁ ἴδιος ὁ Σολωμός χαρακτηρίζει τὴν τεχνικὴ του «νὰ ἀδράξουμε μὲ τολμηροὺς συνδυασμοὺς τὴν Ἀλήθεια». Τί εἶναι οἱ τολμηροὶ συνδυασμοί, πὼς ἐννοῦσε ὁ Σολωμός τὴν τόλμη, πὼς τὴν ἐφάρμοσε στὴν ποίησίν του;

Καί ἀλλοῦ ὁ Σολωμός ἔκανε λόγο γιὰ τὴν τόλμη στὴν ποίηση: στὸ στοχασμὸ τοῦ «γιὰ τὴ λυρικὴ ποίηση»². «Ἐγὼ τώρα θὰ σοῦ δείξω πὼς κάνει τὸ ἴδιο κι ἡ λυρικὴ ποίηση, κι ἄλλο δὲν κάνει παρὰ νὰ μιμείται τὴ λογικὴ μερικῶν ἐξυπνῶν ἀνθρώπων στοὺς συλλογισμοὺς των, ἄλλο δὲν κάνει, λέω, παρὰ νὰ τοὺς μιμείται, κάνοντας μόνον ἓνα τολμηρὴ τὴν ἐξωτερικὴ διατύπωση τῆς ὁμιλίας των».

Τοὺς «τολμηροὺς συνδυασμοὺς ὁ Λορεντζᾶτος, μελετήτης τοῦ Σολωμοῦ, τοὺς ἐρμηνεύει ὡς ἐξῆς: «παίρνει τὴ βασικὴ προϋπόθεση τῆς ποίησης, πού εἶναι γι' αὐτὸν ἡ κατάχτηση τῆς ἀλήθειας... ἀλλὰ μιά κατάχτηση κατορθωμένη μὲ γερούς συνδυασμοὺς,... δηλαδὴ συνδυασμοὺς διαφορειακούς γιὰ τὸν καθένα καί ὄχι μὲ καθιερωμένους ἀρχεὺς ἢ συλλογικὰ πρῶτα δῆματα, ὅπως στὰ μαθηματικά. Μὲ τὸ ἐπιθετὸ γερός ἢ δραστηκός ὁ Σολωμός φανεώνει τὸν κίνδυνο ἀπὸ τὰ ἀνοίγματα πού μπορεῖ νὰ δημιουργήσουν, στὸ κάστρο τοῦ ἀληθινοῦ, τὰ ψευτικά κομμάτια ὅσα συνοδεύουν ἀπὸ τὴν ἀρχή, κατὰ κανόνα, πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ποιητικὸς συνδυασμοὺς».³

Γιὰ τὴν τόλμη στὴ Δημοτικὴ ποίηση ἔγραψα σὲ προηγούμενο ἄρθρο. Καί εἶναι γνωστὸ πόσο ὁ Σολωμός ἀγαποῦσε τὰ Δημοτικὰ τραγουδία καί πόσο διδάχτηκε ἀπὸ αὐτά. Νὰ τὸ ἀποσπ. 16 τοῦ Β' Σχεδ. τῶν «Ἐλευθερῶν Πολιτικῶν».

Μ' ὄλον πού τότε ἀσάλευτος σὸ νοῦ μ' ὁ νιὸς ἐστῆθη καὶ εἶχε τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στήθη.

Ὁ τολμηρὸς — σὸ νόημα, θέβαια — δεύτερος στίχος εἶναι σχεδὸν αὐτοῦσιος γνωστοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ.⁵ *Ἄς δοῦμε λοιπὸν σήμερα στὸ Σολωμικὸ κείμενο αὐτὴν τὴν τόλμη.

Καί πρῶτα — πρῶτα τὴν τεχνικὴ τῆς — ἐξωτερικὰ θέβαια.

- A. «Ἐνα συνηθισμένο μέσο τολμηροῦ συνδυασμοῦ εἶναι ἡ ἀντίθεση. Ὁ ἴδιος ὁ Σολωμός σὲ ἓνα στοχασμὸ τοῦ λέει: «Ἀκολούθησε σταθερὰ τοῦτο: Ἀνάμεσα εἰς τὰ τρομερὰ ἢ λυπηρὰ πράγματα, (ἢ ἄλλο) σφικτὰ δεμένα, μιά ἀπλουστάτη μικρὴ κοντυλιὰ τερπνὴ (ἢ ἀντίστροφα), καθὼς ἡ εἰκόνα τοῦ μικροῦ χλωροῦ δάτου εἰς τοὺς ἀπειροὺς ἄμους τῆς Ἀφρικῆς»⁶

*Ἀφθονα τὰ παραδείγματα:

1. Ἡ μαύρη πέτρα ὀλόχρυση καὶ τὸ ξερὸ χορτάρι. (Αὐτόγραφο, 413) 7

Μαύρη σημαίνει δυστυχισμένη. Ἡ ἀντίθεση ὁμως πετυχαίνει τὸ σκοπὸ τῆς.

2. Ὀλίγο φῶς καὶ μακρινὸ σὲ μέγα σκότος καὶ ἔρημο. (Αὐτόγρ. 419)

3. Ἡ ἀστραπὴ κάνει πλεον φρικτὸ τὸ σκότος (Αὐτ. 18)

- B. *Ἄλλος τρόπος τολμηροῦ συνδυασμοῦ εἶναι ὁ παραλληλισμὸς δύο ἀσχετῶν καταστάσεων, γιὰ νὰ τονοθεῖ προφανῶς ἢ μίᾳ ἀπὸ αὐτὲς

1. Ἀγάπη καὶ ἔρωτας καλοῦ τὰ σπλάχνα τοὺς τινεῖς (ζῶν) τὰ σπλάχνα τοὺς καὶ ἡ θάλασσα ποτὲ δὲν (ἡσυχάζουν). (Ἄπαντα, 228)

2. Ἐστρωσε ἐδέχτη ἢ θάλασσα ἄντρες ριζοκίνας (δύνας) καὶ ἐδέχτηκε στὰ δάθη τῆς τὸν οὐρανὸ καὶ ἐπέλυσε (γους).

- Γ. Γνωστὸ ἀπὸ τὸν Ὅμηρο κίβλας μέσον εἶναι ἡ παρομοίωση.

1. (Ἡ θάλασσα) Σὰν περιβόλι εὐώδησε καὶ ἐδέχτηκε ὅλα τὰ στρατὰ (Ἄπαντα 199)

2. Καὶ τέλος πάντων μακρινὴ σέρνει λαλιὰ σὰν ἡ στρο (στρο)

*Ἐνοεῖ ἐδῶ τὸν διάττοντα ἀστέρα. ἔχομε ἐηλαδὴ παρομοίωση ἀκουστικοῦ φαινομένου μὲ ὀπτικὸ.

3. Αὐγὴ ἔγει καὶ ἀστραφε γλυκὰ σὰ στὴν ἀρχὴ (τῆς πλάσης) (Ἄπαντα 262)

Εἶδε κανεὶς ποτὲ πὼς ἀστραφε «στὴν ἀρχὴ τῆς πλάσης»;

- Δ. Καί τέλος ἡ μεταφορικὴ χρῆση τῆς λέξεως. 1. Συγχαστράφτει καὶ σχίξει ὁ κ νὰ τὸ σκότος. (Αὐτόγρ. 18)

2. "Ωστε πού πρόβαλε ἡ αὐγή καὶ ἔλιωσαν τ'
(ἀστέρια.
("Απαντα 204)

Αὐτὰ τὰ λίγα γιὰ τὴν τεχνικὴ τῶν τοιμηρῶν συνδυασμῶν. Πάρα κάτω θὰ δεῖ περισσότερα ὁ ἀναγνώστης.

Καὶ τώρα ποιά εἶναι ἡ Ἀλήθεια πού θέλει νὰ ἀδράξει ὁ Σολωμός με «τούς τοιμηρούς συνδυασμούς»; Θὰ παραβῆσω στίχους πού ἐπιχειροῦν νὰ κάμουν κάτι τέτοιο, με ελάχιστα σχόλια.

Α. Τὴν ὁμορφιὰ πού στέκει ἀπέναντί μας ποιός μπορεῖ νὰ τὴν ἐκφράσει με συνηθισμένα λόγια, με γνωστούς «συνδυασμούς»;

1. Κι ὁ ἥλιος μεσουρανίς ἀνάβρυξε λαμπράδες
καὶ τοῦ γελοῦσαν τὰ βουνά, τὰ πέλαγα, οἱ πε-
(διάδες.
("Απαντα 205)

2. Καὶ ἡ πυρκαϊὰ τοῦ κόσμου ἀναγαλλιᾷζει.
("Απ. 187)

3. Κάτι κρυφὸ μυστήριον ἐστένεψε τῇ φύσῃ
τὴν ἀγριὰδα νὰ γδυθεῖ κι ὄλο ὁμορφιές νὰ χύσει.
("Απ. 199)

4. Ποιός εἶχε πεῖ πού σοῦ μελλε πέτρα νὰ θγάλης
(ρόδο;
("Απ. 263)

5. Πουλί, μὴ δὲν εἶναι τσὴ γῆς τὰ μάγια τῆς φω-
(νῆς σου;
γλυκὰ ἔδεσαν τὴ θάλασσα καὶ τὴν ἐρμιὰ τοῦ
(θράχου.
(Αὐτόγ. 507)

6. Τρέμιουν οἱ ἀνθοὶ στὸ μέτωπο ποῦναι σὰν ἄστρο
(νέο.
(Αὐτόγ. 355)

7. Κι αὐτὴ με πᾶσαν ὁμορφιὰ με πᾶσαν ἀγιοσύνη
ἀσήκωσε τὰ χέρια τῆς πού ἀστράφανε σὰν κρίνοι.
(Αὐτόγ. 372)

8. Στὴν κεφαλὴ σου κρέμεται ὁ ἥλιος μαγεμένος.
(Αὐτόγ. 377)

Β. Καὶ τὸ δέσιμο τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἀνθρώπου, τὴ στενὴ σχέση ἐξωτερικῶν ὑλικῶν πραγμάτων με τὰ πνευματικὰ ὁ Σολωμός με «τοιμηροῦς συνδυασμοῦ»; προσπαθεῖ νὰ τὸ ἐκφράσει. Μία ἀλήθεια πού καμία ἐπιστῆμη δὲν μπορεῖ νὰ συλλάβει.

1. Κ' ἡ φύσις ὄλη τοῦ γελαῖ καὶ γέγεται δική του.
(Αὐτόγ. 502)

2. Στὰ μάτια τους ἀστράφτανε τ' ἀστέρια κ' ἡ σε-
(σελήνη.
(Αὐτόγ. 418)

3. Οἱ ἀγγέλοι τὴν ἐγύρευαν ν' ἀκούσουν τὴ μι-
(λιά τῆς
κι ἐπαίξε με τὸ φῶς τοῦ ἡλιοῦ, κι αὐτὸ με τὰ
(μαλλιὰ τῆς.

4. Τὰ μάτια χύνουν ἔρωτα κατὰ τὸν ἄνου κόσμον
ὅπου τὸν ἀλαφρόδενο στὴ γῆ με τὸ χορὸ του.
(Αὐτόγ. 468)

Ποιά καθιερωμένη ἐκφραση εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐκφράσει δέσιμο οὐρανοῦ, γῆς καὶ ἀνθρώπου;

5. Οὐρανὸς δένεται καὶ γῆ στὴν ὁμορφὴ ματιὰ τῆς.
("Απαν. 262)

6. Νιδὸς κόσμος ὁμορφος παντοῦ χαρᾶς καὶ καλοσύ-
(νῆς.
("Απαντα 254)

Γ. Οἱ τελευταῖοι στίχοι μᾶς δηγοῦν σέ κάτι ἄλλο. Στὸ πόσο ἡ ἀνθρώπινη παρουσία ἀλλοιώνει, ἀλλάζει τὸ γύρω κόσμον. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια εἶναι ἀνείπωτη.

1. Ὁ οὐρανὸς δλόκληρος ἀγρίκαε σασισημένος.
("Απαντα 198)

2. Μὴν εἶδετε τὴν ὁμορφιὰ πού τὴν κοιλάδα ἀγιά-
(ζει;
3. Ἄχ! στὴ θωριά του ἂν ὁμορφο τὸ φῶς καὶ μα-
(γεμένο.
(Αὐτόγ. 382)

4. Ὅμως τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ κοντὰ στὴν κόρη
(τρέμει.
(Αὐτόγ. 355)

5. Ἐκοίταξε τ' ἀστέρια, κι ἐκεῖνα ἀναγαλλιᾷσαν.
("Απαν. 200)

Δ. Τὸ ὁμορφο, τὸ καλὸ ὁμως περιτριγυρίζεται ἀπὸ τὸ κακό, κάτι πού τρομάζει τὸν ἀνθρώπο, τὸν ἀφίνει ἄφωνο. Γιατὶ νὰ μὴν ἐπικρατεῖ τὸ καλὸ;

1. Θεοτικὸ τραντάφυλλο στὴν κόλαση πεσιμένο.
(Αὐτόγ. 508)

2. Ἡ κόλαση πάντ' ἀγρυπνῆ σου στήθηγε τριγύ-
(ρου.
("Απαν. 251)

Ε. Τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό θέλουν τοιμηρὴ ἐκφραση. Μόνον ἔτσι ὁ ἄλλος θὰ καταλάβει τὸν πόνο ἢ τὴ χαρὰ τοῦ ποιητῆ.

1. Ἄδεια κι ἄφωγη καὶ μαῦρη ἡ παράδεισο τῆς
(γῆς.
(Αὐτόγ. 395)

2. Γιατὶ ὁ θεὸς τὸ βλέπει καὶ βογγάει.
(Αὐτόγ. 26)

3. Μὰ ἐκεῖδὸς πού ἀκούει καὶ τὴ δροσιὰ πού στάει
βλέπει τὰ θάσανά μου καὶ βογγάει.
(Αὐτόγ. 38)

4. Ἐφαλλε τὴν Ἀνάστασιν ὁ ὠραῖος Ἀποσπερί-
(τῆς.
("Απαντα 198)

5. Ἐνῶ ἄλλοῦ—ἔχουν οἱ οὐράνιοι κάμποι
γαλάζιο χρῶμα ὅπου γελαῖ καὶ λάμπει.
(Αὐτόγ. 31)

Ζ. Ἄν ἐνὸς μπορεῖς νὰ ἐκφράσεις αὐτὸ πού βλέπεις, πῶς νὰ μπορέσεις αὐτὸ πού δὲν βλέπεις; Αὐτὸ πού γίνεται μέσα σου, αὐτὸ πού μαντεύεις, ἀπὸ ἀσύλληπτες κινήσεις, νὰ γίνεται μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ ἄλλου; Καμία βοήθεια δὲν μπορεῖ νὰ σοῦ δώσει ἡ γλώσσα· θὰ χρειαστεῖ νὰ ἐπέμβῃς ἐσὺ (ἂν εἶσαι πραγματικὸς ποιητῆς). Καὶ γι'αυτὸ χρειάζεται τόλμη.

1. Στὰ μάτια του εἶναι μαῦρη ἡ πρασιναῖδα
(Αὐτόγ. 12)

τοῦ αὐρανοῦ ἢ καθαρότη ὄλο μαυράδια.
2. Ὁ γιὸς σου Κρίνος με δροσιὰ φεγγαροστολισμέ-
(νος.
(Αὐτόγ. 422)

3. Γιατὶ ἀκουγα τὰ μάτια τῆς μέσα στὰ σωθικά
(μου.
("Απαντ. 201)

4. Ἐπαψε τέλος κι ἄδειασεν ἡ φύσις κι ἡ ψυχὴ
(μου.
("Απαντ. 206)

5. Κρυφή χαρ' άστραψε σέ σέ, κάτι καλό 'χει ό
(νοῦς σου.
(Λύτ. 413)
6. Κι έχασα αυτό τό θεϊκό πρόσωπο για πολλή
(ῥοα
π' άστραψε γέλιο άθάνατο, παιγνίδι τῆς χαρᾶς
(του,
στό φῶς τῆς καλοσύνης του, στό φῶς τῆς ὁμορφ-
(φιάς του.
(“Απαντ. 231)
7. Τοῦ πόνου έστρέψαν σί πηγές από τό σπιτικό
(μου
έστρωσε' ό νοῦς κι ανέδηκα πάλι στόν έαυτό
(μου.
(Αυτόγ. 125)
- (έστρωσε=έγαλίνευσε, ήρέμησε)
8. Τά θέλω γιώ, νά τά 'χω γιώ, νά τά κρατῶ κλει-
(σιμένα
έδῶ π' αγάπης τρέχουνε θρύσες χαριτωμένες.
(“Απαντ. 247)
9. Φῶς πού πατεί χαρούμενο τόν "Αδῆ και τό
(Χάρο.
(“Απαντ. 235)
- Φυσικά δέν πρόκειται για τό φῶς πού ὄλοι μας
(βλέπουμε.
10. Γλυκιά κι ελεύθερη ψυχή σά νάτανε βγαλμένη,
Κι ύψῶναν μέ χαμόγελο τήν ὄψη τῆ φθαρμένη.
(“Απαντ. 228)

Στόν τελευταίο στίχο τό χαμόγελο πάνω στή φθαρ-
μένη ὄψη, τόσο παράξενα συνδυασμένα και τά δύο, αποδί-
νει τῶν «ελευθέρων πολιορκημένων» ὄλη τή θεληματική
τους ἀπόφραση νά μείνουν ελεύθεροι. Αὐτός ὁ στίχος μᾶς
ἀποκαλύπτει ὄλο τό βάθος τῆς ψυχῆς τους. Τέτοιες ἀλή-
θειες, ὄχι ἐπιστημονικές, ἔχει ἔργο ὁ ποιητής νά μᾶς ἀπο-
καλύψει. Τήν ελευθερία, τήν ὁμορφιά, τό καλό.

“Οπου δέν ἔχουν ὄνομα κι ἔχουν περίσσια κάλλι.

Ἐπίσης ἔργο του εἶναι νά μᾶς δώσει τό ἀληθινό πρό-
σωπο τοῦ κακοῦ, τῆς ἀσχήμιας κ.ά.

Αὐτά τά λίγα και σκόρπια για τό ἔργο τοῦ Σολω-
μοῦ. «Νά ἀδράξει τήν ἀλήθεια» ἦταν ἡ μοναδική τῆς ζωῆς
του ἔγνοια. Τό ἔργο του, ἔτσι ὅπως εἶναι ἀνολοκλήρωτο,
πράγματι σοῦ δίνει ἔντονη αὐτή τήν ἐντύπωση.

ΑΡΗΣ ΔΡΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ

1 Δ. Σολωμοῦ, “Απαντα, τ. Β', παράρτημα, σελ. 87,
ἐπιμέλεια Λ. Πολίτη.

2 “Απαντα, τ. Β', παράρτημα, σελ. 73.

3 Ζ. Λορεντζάτου, Μελέτες, σελ. 206.

4 Ἐμμ. Χατζηγιακουμῆ, Νεοελληνικαί πηγαί τοῦ Σο-
λωμοῦ, σελ. 124—178.

5 Ἀκαδημίας, Ἐλλην. Δημοτικά τραγούδια, Α' σελ. 418

6 Ἰ. Παλυᾶ, Προλεγόμενα, 4.

7 Συντμωγραφικά: Αυτόγραφα= Διονυσίου Σολωμοῦ,
Αὐτόγραφα ἔργα, ἔκδ. Ἀριστοτελείου Πανεπ. Θεσ-
σαλονίκης, ἐπιμ. Λ. Πολίτη

“Απαντα= Διον. Σολωμοῦ, “Απαντα, τόμ. Α, ἐπιμ.
Λ. Πολίτη

“ ΝΕΟΙ ΟΝΤΕΣ,,

Μ' ΑΡΕΣΕΙ ΝΑ ΣΕ ΘΥΜΑΜΑΙ

Μ' ἀρέσει νά σε θυμᾶμαι ὄταν ὄλα γλυκαίνουν.
“Όταν μερώνει τό φῶς ὄταν γλυκαίνει ὁ πόνος
ὄταν ὁ ἦχος θυμίζει τήν ἀνάσα τῆς γῆς.

Τότε εἶναι νύχτα.

Μ' ἀρέσει νά σε θυμᾶμαι τή νύχτα

ἔτσι καθῶς κοιτοῦσες τότε

μέσα στ' αὐλάκια στίς σκόρπιες πέτρες

κατ' ἀπ' τή φωνή τῶν ματιῶν μου,

τό δυνατό κάλεσμα τῆς φύσης σου. Ολιμμένη.

Μ' ἀρέσει νά σε θυμᾶμαι ὁμόνος

μόνο μέ σένα και τῶνειρό σου

ὄταν διάφανη ἔπαιξες γλυκά στό κορμί μου

σάν πρωινή ψιχάλα ἔρωτευμένη.

Ἦσουν τότε λουομένη ἀνοιξη

γεμάτη κίνηση και ἱριδισμούς τόσο παράξενους

πού δγαίνουν ἀπ' τήν ὑπαρξή σου.

Μ' ἀρέσει νά θυμᾶμαι τήν ὑγρή φύση σου

ὄπως τότε πού ἔφυγες μόνη. Ἐμοιαζες:

πῶς φεύγει ἡ ἀνοιξη

μοιραία χωρίς ματιές ἀποχαιρετισμοῦ.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΟΥΛΟΣ

ΠΟΙΗΜΑ

Μιά τρυφεράδα γίνηκαν
τοῦ σπόγγου οἱ τρυπίτσες
κι ἔσδησαν

οἱ πόνοι τῶν στιγμῶν.

Στιγμή - στιγμή καμάρωνες

σέ μῦθο δουτηγμένος

και οἱ παρελάσεις σου

στεριώσανε ποτάμι.

ΠΑΝ. ΚΕΡΑΣΙΔΗΣ

Παν. Χαλοῦλο; ΟΡΦΕΥΣ